

SUUDİ ARABİSTAN'DA BULUNAN DOĞU TÜRKİSTAN'LI AİMİDOULA VELİ VE NUERMAİMAİTİ RUZE'NİN ÇİN'E İADE-SINIRDIŞI EDİLMESİ HAKKINDA

11 NİSAN 2022

Uluslararası
Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Türkiye'de oturma iznine sahip Doğu Türkistan vatandaşı olan Hamdullah Veli ve Nurmuhammed Rozi Suudi Arabistan'da Umre ziyaretleri sonrasında gözaltına alınmışlardır. Kendilerine Çin'in talebi doğrultusunda geri iade amaçlı bekletildikleri de iletilmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti tarafından Uygur Türkleri'ne yapılan işkence ve asimilasyon politikaları tüm dünyaca maruf vaka olarak bilinmektedir.

Derneğimiz bu bağlamda 6 Nisan 2022 tarihinden itibaren ulusal ve uluslararası girişimlerde bulunmuştur.

- Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdürlüğü'ne Hamdullah Veli ve Nurmuhammed Rozi'nin geri gönderilmesinin engellenmesi için başvuruda bulunuldu,
- İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch),
- Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)
- BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne bilgi notu sunmuştur.

Veli ve Rozi'nin işkence görmeme haklarının temini gereği Çin'e iade edilmelerinin engellenmesi için girişimlerimizi sürdürüyor, kamuoyundan bu süreçte destek talep ediyoruz.

Aimidoula Waili (Hamdullah Veli), Çin Halk Cumhuriyeti/Sincan Uygur Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan) vatandaşıdır. Kendisi Uygur Türkü'dür, 1968 yılında Turfa'da doğmuştur. 2016 ve 2026 yılları arasında geçerli olmak üzere 10 yıllık pasaport sahibidir. Türkiye'ye 20.02.2016 tarihinde Doğu Türkistan'da artan zulüm ve baskılar nedeni ile giriş yapmıştır. İstanbul'da uzun dönem oturma izni sahibidir.

Evli ve dört çocuğu bulunmaktadır. Eşi ve 2 çocuğu, hâlâ Doğu Türkistan'dadır, 2019-2017 yılları arasında Çin'in "Eğitim Kampı" olarak ifade ettiği asimilasyon kamplarında tutulmuşlardır, serbest bırakılmaları sonrasında gözetimde oldukları için telefon aracılığıyla aileleri ile iletişim kurmaları mümkün olmamıştır. Ancak kamptaki muameleler nedeni ile eşinin sağlık durumunun oldukça kötü olduğu yakınlarından öğrenilebilmiştir. Refakatinde; iki kız çocuğu bulunmaktadır, kızları da Türkiye'de uzun dönem oturma izni sahibidir.

*** **

Hamdullah Veli, Suudi Arabistan'dan almış olduğu 17.12.2020-18.12.2019 tarihleri arasında geçerli 90 gün kalış hakkı sağlayan e-vize ile 03.02.2020 tarihinde Umre ziyareti için Suudi Arabistan'a gitmiştir. Ancak 2020 Mart ayı itibari ile dünyayı etkisi altına alan Kovid 19 – Koronavirüs salgını sebebi ile uçuşlar iptal edildiğinden umre ibadeti için gittiği Suudi Arabistan'da mahsur kalmıştır.

Uçuşların tekrar açılmasını bekledikleri süreçte, 20.11.2020 tarihinde oda arkadaşı olan Nuermaimaiti Ruze (Nurmuhammed Rozi) birlikte ikamet ettikleri Mekke'de Misfila Mahallesi'ndeki evlerine polisler silahlı baskın yapmış ve herhangi bir suçlama yapılmaksızın Cidde şehrindeki Zihban isimli hapishanede alıkonulmuşlardır. Nuermaimaiti Ruze ise 1976 doğumludur. Türkiye'de Ankara ilinden almış olduğu 01.11.2020-02.11.2019 tarihleri arasında geçerli oturma izni sahibidir. Ruze de ikamet ettiği ülkemizden umre ziyareti sebebi ile ayrılmış ve Suudi Arabistan'da mahsur kalmıştır.

Hamdullah Veli ve Nurmuhammed Rozi, Suudi yetkililer tarafından gerekçe gösterilmeksizin tutuklanmışlardır. Suudi yetkililer, Hamdullah Veli ve Nurmuhammed Rozi'ye herhangi bir suçlama yapmamakla birlikte aynı zamanda onların suçsuz olduklarına inandıklarını ifade etmiş fakat Çin'in talebi doğrultusunda iade amaçlı bekletildiklerini de iletmişlerdir. Bu doğrultuda, 03.02.2022 günü Hamdullah Veli ve arkadaşına Çin'e iade edilecekleri bildirilmiş ve 16.03.2022 tarihinde de birlikte Riyad'a sevk edilmişlerdir. Halihazırda kendilerinden haber alınmamaktadır.

Aimidoula WAILI ve arkadaşı Nuermaimaiti RUZE'nin geri iade edilmesi durumunda kendilerinin yaşam hakkının ihlaline varan ciddi sonuçların oluşacağı düşünülmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti tarafından Uygur Türkleri'ne yapılan sistematik baskı, işkence

asimilasyon politikaları tüm dünyaca maruf vaka olarak bilinmektedir. Çin'in kuzeybatısında bulunan Uygur Özerk Bölgesi bir etnik gruba karşı girişilmiş en yaygın ve sistematik baskı rejimlerinden birine sahne olmaya devam etmektedir. Çin'de 2016 yılından bu yana 1 ila 3 milyon Uygur toplama kamplarıyla hürriyetlerinden yoksun bırakılmış, işçi kölelere dönüştürülmüş ve kısırlaştırma programlarının hedefi olmuştur.

*** **

Çin zulmünden kaçış sadece bugünün meselesi değildir. Tarihsel süreçte; Kavimler Göçü'nün M. S. 350'li yıllarda Orta Asya topraklarında Çin'in zulmünden kurtulmak isteyen Hunların coğrafyalarını terk etmek zorunda kalmasıyla başladığı, Hunlar'ın Anadolu'nun güvenli topraklarına göçtüğü bilinmektedir. Halihazırda da Çin zulmü sona ermemiştir. Bu durum bölgedeki Türk kavimlerinin onurlu varlık mücadelesini tehdit etmekte ve uluslararası kamuoyu nezdine İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin temel dayanaklarından olan yaşam hakkı açıkça ihlal edilmektedir.

Uygur Türkleri Türkiye'de uzun dönem ikamet izni edinerek yaşayan ve uzun vadede vatandaşlık hakkı edinebilen, kültürel anlamda da toplumsal hayata en kolay uyum sağlayan topluluklardan birisidir. Yabancılar Hukuku'nun temellerinden olan Geri İade Etmeme (Non-refoulement) ilkesinden hareketle Suudi Arabistan'da oluşan söz konusu vaka sonrasında gerek Türkiye'de yaşayan Uygur Türklerinin huzur ve güven ortamının zedeleneceği gerekse özellikle siyasi sığınma talebiyle Türkiye'de bulunan tüm yabancıların gelecekteki muhtemel umre ziyaretlerinin emniyetinin tehlikeye düşeceği açıktır. Bu durum, Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası hukuk güvenliği profiline zarar vereceği endişesini de beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak; açıklanan nedenlerle, aile üyelerinin bir kısmı İstanbul'da bulunan Aimidoula WAILI ve arkadaşı Nuermaimaiti RUZE'nin aile birliğinin sağlanması ve işkence görmeme haklarının temini için Çin'e iade edilmelerinin engellenmesi ve Türkiye'ye gelişlerinin sağlanması için derneğimiz tarafından ulusal ve uluslararası tüm girişimleri gerçekleştirmiş olup, sürecin de takipçisi olmaya devam edeceğiz. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği olarak yeryüzündeki tüm mazlum halkların hak arama mücadelesinde yanında olmaya devam edeceğiz.

Bu bağlamda, başta Sivil toplum kuruluşları olmak üzere, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların, kardeş halkların ve duyarlı tüm kamuoyunun söz konusu sürece katkı göstermesi gerektiğini kamuoyuna saygılarımızla sunarız.